

شناسنامه مطبوعات فارسی قفقاز و آسیای میانه

♦ عنایت‌الله رحمانی

در اینجا تعداد ۲۵ عنوان از مجلات و روزنامه‌هایی را که در منطقه قفقاز و شهرهای آسیای میانه به زبان فارسی منتشر می‌شده‌اند شناسایی نموده و در قالب چند جدول مقایسه‌ای ارائه می‌نماییم. این جراید یا صرفاً به زبان فارسی و یا بصورت دوزبانه منتشر می‌شده‌اند. در این جدول‌ها مکان، زمان، گرایش و زبان انتشار هر یک از این مجلات و روزنامه‌ها بطور خلاصه تا سال ۱۹۳۰ میلادی مشخص گردیده است و در مجموع نشان از گستره نفوذ زبان فارسی ادبی در آن دوره در سرزمین‌های قفقاز و آسیای میانه است. البته آنالیز محتوای هر یک از این جراید فرصتی جداگانه و فراخ می‌طلبد و این مقدار صرفاً برای آشنایی ابتدایی است.

پرتال جامع علوم انسانی

جدول مقایسه‌های مطبوعات فارسی زبان آسیای میانه و قفقاز

بر حسب عنوان

عنوان نشریه	سال انتشار	مکان (کشور - شهر)	زبان	نوع و روش
آذربایجان جزء لاینفک ایران	۱۹۱۸-۱۳۳۶ق	آذربایجان-باکو	فارسی-ترکی	سیاسی-حزبی
آری	۱۸۸۹م-۱۲۷۸ش	آذربایجان-باکو	فارسی-ترکی	سیاسی
آزادی ایران	۱۹۲۲م	آذربایجان-باکو	ترکی-فارسی	اجتماعی-اقتصادی ادبی-سیاسی-حزبی
آواز تاجیک	۱۹۲۴م-۱۳۰۳ش	ازبکستان-سمرقند	فارسی	سیاسی-ادبی
بخارای شریف	۱۹۱۲م-۱۳۳۰ق	ازبکستان-بخارا	فارسی	سیاسی
بیرق عدالت	۱۹۲۰م	ترکمنستان-عشق آباد	فارسی	سیاسی-اجتماعی-حزبی
بیرق عدالت	۱۹۱۷م	آذربایجان-باکو	فارسی-ترکی	سیاسی-اقتصادی اجتماعی-ادبی-حزبی
تاجیکستان سرخ	۱۹۳۰م	استالین آباد	فارسی	
حامبال	۱۹۲۵م	ترکمنستان-عشق آباد	فارسی	فرهنگی-ادبی حزب کمونیست ترکمنستان
حریت	۱۹۱۹م	آذربایجان-باکو	ترکی-فارسی	سیاسی-اجتماعی-ادبی-حزبی
حقایق	۱۹۰۷م-۱۲۸۶ش-۱۳۲۵ق	آذربایجان-باکو	فارسی	علمی-ادبی-سیاسی-تاریخی دینی-ادبی-اقتصادی-
خورشید خاور	۱۹۱۷م-۱۳۳۶ق	ترکمنستان-عشق آباد	فارسی-ترکی	سیاسی-اسلام کمونیستی
دانش و بینش	۱۹۲۷م	ازبکستان-سمرقند	فارسی	علمی-تحقیقی
دانش و آموزگار	۱۹۲۶م	تاجیکستان-دوشنبه	فارسی	سیاسی-علمی-تحقیقی فرهنگی-ادبی-تربیتی-
رهبر دانش	۱۹۲۷م	ازبکستان-سمرقند	فارسی	دولتی ازبکستان
زحمت	۱۹۲۶م	ترکمنستان-عشق آباد	ترکی-فارسی	سیاسی-اجتماعی، جانشین حامبال
سمرقند	۱۹۱۳م	ازبکستان-بخارا	ازبکی-تاجیکی (فارسی) ادبی	سیاسی-اجتماعی-ادبی-
شعله انقلاب	۱۹۱۹م	ازبکستان-سمرقند	فارسی	خبری حزب کمونیست ناحیه سمرقند
صدای ایران	۱۹۲۰م	آذربایجان-باکو	فارسی-آذری	سیاسی-اجتماعی

عدالت	۱۹۲۱م	گرجستان-تفلیس	ترکی-فارسی	سیاسی-اجتماعی-ادبی-حزبی
عید تاجیک	۱۹۲۸م	تاجیکستان-دوشنبه	فارسی	ادبی-دولتی
کشکول	۱۸۸۳م	گرجستان-تفلیس	ترکی-فارسی	متنوعی، خبری
گنج یراتوق	۱۹۲۵م	آذربایجان-باکو	فارسی	علمی
مجموعه ماوراء	۱۹۰۴م-۱۳۲۲ق	ترکمنستان-عشق آباد	ترکمنی	سیاسی-خبری
بحر بخر			فارسی	
نجات	۱۹۱۹م-۱۳۳۸ق	ترکمنستان-عشق آباد	فارسی	ارگان شورای نظامی و به جای آن بیرق عدالت منتشر شد.

بر حسب مکان

مکان (شهر-کشور)	عنوان نشریه	سال انتشار	زبان	نوع و روش
آذربایجان-باکو	آری	۱۸۸۹م	فارسی-ترکی	سیاسی
آذربایجان-باکو	حقایق	۱۹۰۷م	فارسی	علمی-ادبی-سیاسی-تاریخی
آذربایجان-باکو	بیرق عدالت	۱۹۱۷م	فارسی-ترکی	سیاسی-اقتصادی-ادبی-حزبی
آذربایجان-باکو	آذربایجان جزء لاینفک ایران	۱۹۱۸م	فارسی-ترکی	سیاسی-حزبی
آذربایجان-باکو	حریت	۱۹۱۹م	فارسی-ترکی	سیاسی-اجتماعی-ادبی-حزبی
آذربایجان-باکو	صدای ایران	۱۹۲۰م	فارسی-ترکی	سیاسی-اجتماعی
آذربایجان-باکو	آزادی ایران	۱۹۲۲م	فارسی-ترکی	اجتماعی-اقتصادی-سیاسی-حزبی
آذربایجان-باکو	گنج یراتوق	۱۹۲۵م	فارسی	علمی
ازبکستان-بخارا	بخارای شریف	۱۹۱۲م	فارسی	سیاسی
ازبکستان-بخارا	سمرقند	۱۹۱۳م	ازبکی-تاجیکی	ادبی
ازبکستان-سمرقند	شعله انقلاب	۱۹۱۹م	(فارسی)	اجتماعی-سیاسی-ادبی-خبری، حزب کمونیست ناحیه سمرقند
ازبکستان-سمرقند	آواز تاجیک	۱۹۲۴م	فارسی	سیاسی-ادبی
ازبکستان-سمرقند	دانش و آموزگار	۱۹۲۶م	فارسی	علمی-تحقیقی
ازبکستان-سمرقند	دانش-بینش	۱۹۲۷م	فارسی	علمی-تحقیقی
ازبکستان-سمرقند	رهبر دانش	۱۹۲۷م	فارسی	فرهنگی-ادبی-تربیتی-دولتی ازبکستان
تاجیکستان-دوشنبه	عید تاجیک	۱۹۲۸م	فارسی	ادبی-دولتی
تاجیکستان-استالین آباد تاجیکستان سرخ		۱۹۳۰م	فارسی	ادبی-دولتی

ترکمنستان-عشق آباد	مجموعه ماوراء بحر خزر	۱۹۰۴م	فارسی- ترکی	سیاسی- خبری
ترکمنستان-عشق آباد	خورشید خاور	۱۹۱۷م	فارسی- ترکی	دینی- ادبی- اقتصادی- سیاسی- اسلام کمونیستی
ترکمنستان-عشق آباد	نجات	۱۹۱۹م	فارسی	ارگان شورای نظامی و به جای آن عدالت منتشر شد
ترکمنستان-عشق آباد	بیرق عدالت	۱۹۲۰م	فارسی	سیاسی- اجتماعی- حزبی
ترکمنستان-عشق آباد	حامبال	۱۹۲۵م	فارسی	فرهنگی- ادبی- حزب کمونیست ترکمنستان
ترکمنستان-عشق آباد	زحمت	۱۹۲۶م	ترکی- فارسی	سیاسی- اجتماعی- جانشین حامبال
گرجستان- تفلیس	کشکول	۱۸۸۳م	ترکی- فارسی	متنوعی- خبری
گرجستان- تفلیس	عدالت	۱۹۲۱م	ترکی- فارسی	سیاسی- اجتماعی- ادبی- حزبی

بر حسب زمان (تا ابتدای دهه ۱۹۳۰)

سال انتشار	عنوان نشریه	مکان کشور- شهر	زبان	نوع و روش
۱۸۸۳م	کشکول	گرجستان- تفلیس	ترکی- فارسی	متنوعی- خبری
۱۸۸۹م	آری	آذربایجان- باکو	فارسی	سیاسی
۱۹۰۴م	مجموعه ماوراء بحر خزر	ترکمنستان- عشق آباد	فارسی- ترکمنی	سیاسی- خبری
۱۹۰۷م	حقایق	آذربایجان- باکو	فارسی	علمی- ادبی- سیاسی- تاریخی
۱۹۱۲م	بخارای شریف	ازبکستان- بخارا	فارسی	سیاسی
۱۹۱۳م	سمرقند	ازبکستان- بخارا	ازبکی- تاجیکی (فارسی) ادبی	
۱۹۱۷م	بیرق عدالت	آذربایجان- باکو	فارسی- ترکی	سیاسی- اقتصادی- ادبی- حزبی
۱۹۱۷م	خورشید خاور	ترکمنستان- عشق آباد	فارسی- ترکی	دینی- ادبی- اقتصادی- سیاسی- اسلام کمونیستی
۱۹۱۸م	آذربایجان جزء لاینفک ایران	آذربایجان- باکو	فارسی- ترکی	سیاسی- حزبی
۱۹۱۹م	حریت	آذربایجان- باکو	ترکی- فارسی	سیاسی- اجتماعی- ادبی- حزبی
۱۹۱۹م	شعله انقلاب	ازبکستان- سمرقند	فارسی	سیاسی- اجتماعی- ادبی- خبری حزب کمونیست ناحیه سمرقند
۱۹۱۹م	نجات	ترکمنستان- عشق آباد	فارسی	ارگان شورای نظامی و به جای آن عدالت منتشر شد.
۱۹۲۰م	بیرق عدالت	ترکمنستان- عشق آباد	فارسی	سیاسی- اجتماعی- حزبی
۱۹۲۰م	صدای ایران	آذربایجان- باکو	فارسی- ترکی	سیاسی- اجتماعی
۱۹۲۱م	عدالت	گرجستان- تفلیس	ترکی- فارسی	سیاسی- اجتماعی- ادبی- حزبی

۱۹۲۲م آزادی ایران	آذربایجان-باکو	ترکی-فارسی	اجتماعی-اقتصادی-سیاسی-حزبی
۱۹۲۴م آواز تاجیک	ازبکستان-سمرقند	فارسی	سیاسی-ادبی
۱۹۲۵م هامبال	ترکمنستان-عشق آباد	فارسی	فرهنگی-ادبی-حزب کمونیست ترکمنستان
۱۹۲۵م گنج پراتوق	آذربایجان-باکو	فارسی	علمی
۱۹۲۶م زحمت	ترکمنستان-عشق آباد	ترکی-فارسی	سیاسی-اجتماعی-جانشین هامبال
۱۹۲۶م دانش و آموزگار	ازبکستان-سمرقند	فارسی	علمی-تحقیقی
۱۹۲۷م دانش-بینش	ازبکستان-سمرقند	فارسی	علمی-تحقیقی
۱۹۲۷م رهبر دانش	ازبکستان-سمرقند	فارسی	فرهنگی-ادبی-تربیتی-دولتی-ازبکستان
۱۹۲۸م عید تاجیک	تاجیکستان-دوشنبه	فارسی	ادبی-دولتی
۱۹۳۰م تاجیکستان سرخ	استالین آباد	فارسی	ادبی-دولتی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی